
YENİ BİR DÖNEME AÇILIRKEN...

Artık herkesçe biliniyor ki EĞİT-DER eğitim sorunlarına üyelerinin “mesleki ihtiyacı” olarak eğiliyor ve bu sorunların çözümünde öğretmeni temel bir etken olarak görüyor. Buradan kalkarak öğretmenlere, eğitim işkolunda çalışan herkese adaletli bir ücret, demokratik ve donanımlı bir çalışma ortamı istiyor. Bunun ise ancak grevli, toplusözleşmeli sendika ile gerçekleştirilebileceğini söylüyor ve onun içindir ki savaşımını sendika ve toplusözleşme istemi temelinde yürütüyor.

Açıktır ki, en temel insan haklarından olan sendika hakkının istenmesi, doğrudan değil, dolaylı bir hakkın istenmesidir. Çünkü sendika adaletli bir ücretin, insanca çalışma koşullarının ve toplumsal güvenliğin kendisi değil, etkili bir araçtır ve bu araç kazanıldığı anda devlet bütçesinden üstelik bir harcama da gerekmeyecektir. Buna karşın, sömürü toplumlarında yönetimler, en çok “Sendika Hakkı” istemlerinden neden rahatsız olurlar? Oysa bireysel olarak doğrudan harcama gerektiren istemlerde bulunulmasına, bu istemlerin şiddeti yüksek dozda olsa bile göz yumarlar. Bilinen bir benzetme ile anlatmak gerekirse “eğer balıkta istediğin, dile benden” derler. “Ama olta ise, onunla tutacağın balık dilediğimce olmayacağından vermem” derler. Hak sahiplerinin savaşımı sonucunda olta hakkını tanımak zorunda kaldıklarında da, çeşitli yöntemlerle oltanın gereğince kullanılamaz, yeterince balık tutamaz bir biçimde olmasının yollarını ararlar.

EĞİT-DER, kuruluşundan bu yana eğitim emekçileri adına dengeli bir gelir bölüşümü, insanca çalışma ortamı ve çağdaş bir eğitim istemlerinde bulunmakla birlikte asıl, bu istemleri yaşama geçirmenin etkili bir aracı olan sendika amacındadır. Geçtiğimiz Eylül ayının son haftasında başardığımız “Sendikal Haklar Kurultayı” ile bu amacına doğru sıçrama yapmıştır. Artık en olumsuz çevrelerin bile, memurlara, eğitim emekçilerine sendika hakkı konusunda karşıt bir tutuma girmeleri olanağı hemen hemen kalmamıştır. Onlar için böyle bir durumda yapılabilecek şey, uğrunda EĞİT-DER tarafından ve öteki ilgili meslek kuruluşlarınca savaşım verilen sendikal yaşamın gerçekleşmesini sürüncemede koymanın ya da özü ve biçimiyle işverenin gönlünce oluşmasını sağlamanın bir yolunu bulmaya çalışmaktır.

İşte bu noktada son derece dikkatli ve uyanık olmamız gerekmektedir. Her şeyden önce konumuz, yaşamadığımız, bütün boyutlarıyla tanımadığımız, bilemediğimiz bir konudur. O nedenle, neyi, ne zaman, nasıl yapacağımızı sağlıklı bir biçimde kestirme olanağına hiçbirimiz yeterince sahip değiliz. Açıkçası, bir arayış sürecinden geçmekteyiz. Böyle bir durumda haydi haydi yanılmış olabileceğimizi düşünmeliyiz.

Eğer yaşadığımız sürecin bu özelliğini dikkate almazsak, örneğin henüz gündemde olmayan, olmaması gereken konular üzerinde gereksiz tartışmalara dalabiliriz.

Böylesi durumlara düşmemek için, olabilirlikleri kestirebilmek, öncelikleri, tercihleri belirleyebilmek amacıyla, sendikalaşma savaşımımızın bu aşamasında önümüzde duran ve ufukta görünen işlerin bir dökümünü yapmaya çalışmak herhalde yararlı olacaktır.

Öncelikle teknik işleri görelim:

1. Başvuru:

Biri “sendika”, öteki de “üyelik” başvurusu olarak iki başvuruda bulunulması düşünülebilir.

a. Sendika Başvurusu:

Gerek Anayasa'da ve gerekse yasalarda memurların sendika kuramayacaklarına ilişkin herhangi bir hükmün bulunmaması, böyle bir başvuru olanağı vermektedir. Ancak iç hukukumuzda memur sendikaları için bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır. Ne var ki TBMM'ce onaylandıkları için dayanağımız olabilecek iki uluslararası sözleşme vardır:

- *ILO'nun 98 Sayılı Sözleşmesi:* Bu sözleşmeye göre “tüm bağımlı çalışanlar, önceden izin almaksızın sendika kurma hakkı”na sahiptir. Memurlar ve bu arada öğretmenler de “bağımlı çalışanlar” kapsamındadır. Ancak orijinal metin Türkçe'ye çevrilirken “bağımlı çalışanlar” yerine “işçiler” denilmiştir. Hükümet de buna dayanarak memurları bu sözleşmenin kapsamında görmemektedir. Oysa ki öyle bile olsa gerçekte “memurlar” da işçi kapsamındadır. Çünkü “işçiler” sözcüğü hem ILO tarafından ve hem de bütün dünyada memurları kapsayacak biçimde kullanılmaktadır.

- *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi:* Bu sözleşmenin 11. Maddesinde şöyle denilmektedir.

“Herkes çıkarlarını savunmak için başkalarıyla sendika kurma, sendikalara üye olma özgürlüğüne sahiptir. Ancak devlet yönetimi üyeleri, silahlı kuvvetler ve polisler haklı kısıtlamalar getirilebilir.”

Burada “devlet yönetimi üyeleri” deyimi, ILO'nun da yorumlarına göre “üst düzey devlet memurları” anlamında kullanıldığı halde hükümet, bunun tüm devlet memurlarını kapsadığı görüşündedir.

Sonuç olarak iş hukukumuz açısından kimi bilim insanlarınca “serbestlik rejimi” olarak tanımlanan bir boşluk söz konusudur ve adına belki de “boşluk tüzüğü” diyebileceğimiz bir sendika tüzüğüyle sendika başvurusunda bulunulması olanaklıdır.

Bu sendikanın yürürlükteki Sendikalar Kanunu'na, Toplusözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu'na göre çalışma olanağı varmıdır? Her şeyden önce halen yürürlükte bulunan işçi-memur ayrımcılığı bir engel olarak karşımızda durmaktadır.

Böyle bir durumda bir boşluk tüzüğü ile kurulacak sendika, toplusözleşme ve grev hakları açısından etkili bir sendika olamayacaktır. Öyle de olsa, sendikasız kamu çalışanları, başvuru yapıldığında, boşluktan yararlanarak ya da herhangi bir yasa hükmü ile çelişkiye düşmeden sendika kurmuş olacaktırlar. Ve bu olay, eğer önceden gerekli hazırlıklar yapılabilirse, kamuoyunda yankılara yol açacak, grevli, toplusözleşmeli sendika hedefine ulaşılmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Başvurunun reddi durumunda İdare Mahkemesi'nden başlanarak, iş hukuktaki itiraz yolları tükeninceye değin gerekli girişimlerde bulunulacak, yine olumlu bir sonuç alınamazsa bireysel başvuru hakkı kullanılarak olay, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na götürülecek, Türkiye gerekirse Divan'da da yargılanacaktır.

En az 7 kişiden oluşacak sendika girişim kurulu kimlerden, kaç kişiden oluşmalıdır. Bu da üzerinde düşünüp tartışmamız gereken bir sorundur.

Başka bir sorun, girişim kurulu üyelerinin meslekten uzaklaştırılmaları durumunda, öncelikle böyle bir durum için, ekonomik çözümlerin yaratılmasıdır.

Sendikal Haklar Kurultayı'nda başlatılan imza kampanyası gerek bu konuda, gerekse sendikalılığa savaşımlarının maddi ve manevi diğer

bütün sorunlarının çözümünde nasıl temel alınabilecek ve bu temel üzerinde, memurların sendikalaşması savaşımının sahipleri olan öteki kuruluşlarla birlikte ilçeler, iller ve Ankara düzeylerinde nasıl örgütlenilecektir?

Çözüm bekleyen en önemli sorunlardan birisi de bu olsa gerektir.

b. Üyelik Başvurusu:

Var olan işçi sendikalarından işkolumuzla ilgili bir sendikaya üyelik başvurusunda bulunulmasını da bir başka girişim yöntemi olarak düşündüğümüzde, olası engeller neler olabilir?

Başvuruda bulunulan sendika, üyeliği kabul etmeyebilir. Bunun için sendikalar Kanunu'ndaki "işçi" tanımı gerekçe olarak gösterilebilir. Bilindiği gibi bu yasa "işçi"yi, "bir hizmet sözleşmesine dayanarak herhangi bir işte ücret karşılığı çalışan kişi" olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre memurların işçi sayılmalarına olanak bulunmadığı ileri sürülebilir ve bu gerekçe ile üyelik başvurusu reddedilebilir.

Buna karşın, böyle bir girişim de, eğer iyi düzenlenirse, kamuoyunun dikkatlerinin sendikalaşma savaşımına çekilmesinde önemli bir rol oynayabilir. Üstelik bir risk de içermeyebilir.

2. Yasal Düzenleme Çalışmaları:

a. Nasıl Sendikalaşma?

Sendika kurarak mı, yoksa var olan işçi sendikalarının kendi işkolumuzda olanına üye olarak mı sendikalaşacağız.

Her iki durumda da yasa tasarısı hazırlamak gerekmektedir.

Eğer sendika kurarak sendikalaşmaya karar vereceksek iki ayrı yasa tasarısı hazırlamak durumundayız. Bunlardan biri "Sendikalar Yasası Tasarısı", öteki de "Toplu Sözleşme ve Grev Yasası Tasarısı"dır.

Üyelik yoluyla sendikalı olma seçeneğini yeğlememiz durumunda ise, memurları da işçi kapsamına alan, belki de tek maddelik bir yasa tasarısı yeterli olacaktır.

b. Nasıl Sendika?

Var olan işçi sendikalarından birine üye olmak yerine sendika kurma yolunu yeğleyecek olursak acaba hangi tip sendikada karar kılacağız?

-Tüm memurları kapsayacak genel bir sendika tipinde mi?

-Yalnız öğretmenleri içine alacak meslek sendikasında mı?

-Yoksa öğretmeni, memuru, hizmetlisiyle, eğitim işkolunda çalışan herkesi kucaklayan işkolu sendikasında mı?

Teknik açıdan yapılması gereken başka işler de düşünülebilir. Fakat sanırız bu kadarıyla da bellidir ki, asıl sorun kamuoyu yaratılmasında düğümlenmektedir. Bütün bu girişim ve çalışmaların başarısı ancak güçlü bir kamuoyu yaratılmasından geçmektedir.

Onun içindir ki bir yandan teknik hazırlıklar yapılırken öte yandan kamuoyu oluşturma çalışmalarına hemen ve alabildiğine yoğun bir biçimde yönelmek gerekmektedir.

Yukarıda değinilen ve imza kampanyası temelinde oluşturulması önerilen örgütlenme, kamuoyu oluşturma çalışmalarının da önemli bir aracı olacaktır.

Kamuoyunu, öğretmen kamuoyu, memur kamuoyu, işçi kamuoyu, Türkiye kamuoyu, Avrupa ve dünya kamuoyu olarak gruplandırabiliriz. Bunlar iç içedir. Öncelik sırasına göre düşünülemez. Buradaki yazılışları önem sırasına göre verir.

Görüldüğü gibi öğretmen kamuoyunu oluşturma işi, diğer bütün işlerin temelidir. Onun da temeli (ve her şeyin temeli) EĞİT-DER içindeki birlik ve bütünlüğümüzdür.

Bir zamanlar bu gerçeği dikkate alma gereğini duymamış, birbirimize karşı üstelik belki hiç de gereği yokken itici ve kırıcı olmaktan sakınmamış olabiliriz. Bir an için o zaman öyle gerektiğini düşüsek bile o zamanki nesnel dünyanın, ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulların tıpkısıyla yaşanmakta olduğunu söyleyebilir miyiz?

Her şeyden önce, her şey, bir an bile durmaksızın devinmekte ve değişmektedir. Karşıt iki dünya sistemi arasında bile karşılıklı savaşımın yanısıra iç içe yaşam ve yumuşama temelinde baş döndürücü gelişmelere tanık olunmaktadır. Kaldı ki ülkemizde ayrıca, 12 Eylül'den bu yana sürüp gelen, toplumu ve tek tek insanlarımızı kendi tarihsel gelişim çizgisi üzerinde devinime bırakmayan bir nesnel durum yaşanıyor.

Hele düşüncelerimizin, ilişki ve davranışlarımızın temelinde dışımızdaki dünya (nesnel/objektif dünya) bulunduğunu görebiliyorsak dünkünün tıpkısı olmayan bugünün somut yaşam koşullarında, kuruluşlar ya da kişiler olarak, kendimizi bu koşulların gerektirdiği bir biçimde haydi haydi yenilemek durumundayız. Öğretmen hareketinin EĞİT-DER döneminde genişleyen diyalog ve ilişkiler yelpazesi, işte böyle bir değerlendirmenin sonucudur. Kendi dışımızda, şimdide değin hiç bir diyalogumuz bulunmayan kesimlere değin açılan bu yelpaze, iç birliğimizi sürdürmenin ve daha da güçlendirmenin daha bir boynumuza borç olduğunu bize anımsatmaktadır.

Elbette ki farklı siyasal düşüncelerimiz ve hatta dünya görüşlerimiz olabilecektir. Ama bizi bir araya getiren ve birlikte yaşama durumunda bulunduran bir zeminin üzerinde olduğumuzu, bir an bile unutamayız. O zemin, öğretmen ve eğitim sorunlarından oluşan bir zemindir, meslek alanımızdır. Bu alan üzerinde kalarak, genel yurt ve dünya sorunlarına ancak bu alanla ilgisi olduğunda ve ilgisi dolayısıyla eğilerek,

kendi aramızda her zaman tartışabiliriz. Hatta farklı siyasal düşüncelerimiz ve farklı dünya görüşlerimiz, bu çerçeve ile sınırlı tartışmalarımıza, bir derinlik de kazandırabilir. Mesleki alanda daha sağlıklı çözümler üretilmesine yarayabilir.

Böyle bir temelde, öğretmen ve eğitim sorunlarına bakışımız farklı olabilir. Örneğin sendikalaşma konusunda birimizin “ak” dediğimize, başka birimiz “kara” bile diyebilir. Üstelik kimi zaman bizi doğru çözümlere böylesi çelişkiler ulaştırabilir. Onun içindir ki “*farklılığımız zenginliğimizdir*” diyebilmeliyiz. Ancak farklı ya da karşıt düşüncelerimizi, önerilerimizi dile getirirken aklımızı öfke ve coşkuya boğdurmamaya, çevremizdekilere saygı ve sevgide kusur işlememeye özen göstermek, en temel ilkemiz olmalıdır. “*Bilimsel kuşku*” böyle bir tutumun en sağlam dayanağıdır. Bu anlamda kendi kendimizden bile kuşkulana bilmeliyiz. “*Ola ki benim dediğim yanlış, başkasının ki doğrudur*” diyebilmeliyiz.

Günümüz dünyası ve Türkiye'sinde bir gereksinme olarak kendini daha bir açığa vuran böylesi bir ilişki kültürüne doğru EĞİT-DER'de bir hayli mesafe alınmıştır.

En temel dayanağımız olan kendi özgücümüzün yeniden yaratılması ve korunmasında ve diğer bütün kamuoyu oluşumlarının motoru olan öğretmen kamuoyunun yükseltilmesinde belirleyici olan bu gidişi, öğretmence girişkenliğimizle sürdürmek, en yaşamsal görevimizdir.

abecce Aralık 1989.